

Projekat: Razvoj pouzdanih i funkcionalnih policijskih sistema, jačanje borbe protiv glavnih kriminalnih aktivnosti i jačanje policijske saradnje

Strasbourg, oktobar 2005.

Izveštaj sa

Seminara o strategijama za ratifikaciju i provedbu Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima (CETS 182) i ocjena potreba za edukacijom

Sarajevo, Bosna i Hercegovina (10. avgust 2005. god.)

Sadržaj

1	UVOD.....	3
1.1	Cilj seminara.....	3
1.2	Program	3
2	PREGLED PRAZNINA I MOGUĆNOSTI U ZAKONODAVSTVU I INSTITUCIONALNIM KAPACITETIMA ZA EFIKASNU PROVEDBU DRUGOG DODATNOG PROTOKOLA UZ EVROPSKU KONVENCIJU O UZAJAMNOJ PRAVNOJ POMOĆI U KRIVIČNIM STVARIMA (CETS 182).....	5
2.1	Uvodne informacije.....	5
2.2	Pojedinačni članovi Drugog dodatnog protokola (CETS 182)	7
2.2.1	Čl. 1 - Predmet	7
2.2.2	Čl. 2 – Prisustvo predstavnika organa države koja upućuje molbu za pravnu pomoć.....	7
2.2.3	Čl. 3 i 13 – Privremeni premještaj pritvorenih osoba.....	7
2.2.4	Čl. 4 – Putevi obavještanja	7
2.2.5	Čl. 8 - Postupak	7
2.2.6	Čl. 9. i 10. – Saslušavanje putem video i telefonske konferencije	8
2.2.7	Čl. 11 –Informacije bez molbe	8
2.2.8	Čl. 16 – Dostava putem pošte	8
2.2.9	Čl. 17 – Prekogranično praćenje	8
2.2.10	Čl. 18 & 19. – Nadzirana isporuka i prikrivena istraga	8
2.2.11	Čl. 20 – Zajednički istražni timovi.....	9
2.2.12	Čl. 21 & 22 – Krivična i građanska odgovornost za službene osobe	9
2.2.13	Čl. 23 i 24 – Zaštita svjedoka i privremene mjere	9
2.3	Odgovori na pitanja u upitniku koja se ne odnose direktno na odredbe CETS 182	9
2.4	Rezime i zaključak	10
3	RJEŠAVANJE POTREBA ZA EDUKACIJOM IZ OBLASTI MEĐUNARODNE SUDSKE SARADNJE U KRIVIČNIM STVARIMA.....	11
3.1	Sadašnje stanje.....	11
3.1.1	Edukacija	11
3.1.2	Literatura	11
3.1.3	Sadašnje aktivnosti	11
3.1.4	Ocjena	11
3.2	Zaključci i preporuke	12
4	BUDUĆE AKTIVNOSTI U OBLASTI MEĐUNARODNE SARADNJE U KRIVIČNIM STVARIMA.....	14

Za dodatne informacije molimo da se obratite:

Vijeće Evrope
 Generalna direkcija I – Pravna pitanja
 67075 Strasbourg CEDEX, Francuska
 Tel +33-3-9021-4260
 Fax +33-3-8841-2052
 E-mail livia.stoica@coe.int

Stavovi izneseni u ovom izvještaju ne moraju biti zvanična mišljenja Evropske komisije ili Vijeća Evrope.

1 UVOD

1.1 Cilj seminara

Ovaj seminar je organiziralo Vijeće Evrope u okviru zajedničkog projekta sa Evropskom komisijom na temu «Razvoj pouzdanih aktivnosti i funkcionalnih sistema policijskog djelovanja, jačanje borbe protiv glavnih kriminalnih aktivnosti i jačanje policijske saradnje» (CARPO) u okviru Rezultata 1.5¹.

Seminar je održan u Sarajevu, u prostorijama Vijeća Evrope, 10. avgusta 2005. godine.

Ova aktivnost predstavlja nastavak regionalnog seminara o «Strategijama za ratifikaciju i provedbu Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj saradnji u krivičnim stvarima» (Beograd, Srbija i Crna Gora, od 24 do 25. februara 2005. godine), na kojem Bosna i Hercegovina («BiH») nije bila dovoljno zastupljena.

Dakle, ovaj seminar je imao dvije svrhe:

- a) s jedne strane, cilj mu je bio da se domaćim ekspertima iz BiH koji se redovno bave pitanjima uzajamne pravne pomoći pruži prilika da razgovaraju o konkretnim aspektima provedbe i da predvide moguća rješenja na uklanjanju prepreka i rješavanju teškoća u provedbi Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i njenih dodatnih protokola u Bosni i Hercegovini;
- b) s druge strane, cilj je bio razgovarati o konkretnim potrebama za edukacijom u ovoj oblasti o kojima bi bilo riječi u okviru projekta CARPO.

Na seminaru je učestvovalo šest domaćih eksperata iz Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine (3), Interpolu (2) i Suda BiH (1). Vijeće Evrope je stavilo na raspolaganje tri eksperta, i to gđu Anu Bučar (Ministarstvo pravde Slovenije), g-dina Andreja Kmečla (Okružni sud Slovenije) i g-dina Simona Regisa (Ministarstvo unutrašnjih poslova, Jedinica za pravosudnu saradnju, Velika Britanija). Moderator seminara bila je gđa Livia Stoica-Becht, zamjenik rukovodioca projekta CARPO.

1.2 Program

- 09:30 Pozdrav i uvodni govor
Gđa Livia STOICA BECHT, zamjenik rukovodioca projekta, Vijeće Evrope
- 10:00 **Prvi dio - Aspekti provedbe Evropske konvencije o uzajamnoj saradnji i njenog dodatnog protokola**
Uzajamna pomoć u krivičnim stvarima: provedba Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u Bosni i Hercegovini
g. Nikola SLADOJE (Ministarstvo pravde)
Zaključci pregleda praznina i mogućnosti u zakonskim i institucionalnim kapacitetima za efikasnu provedbu Drugog dodatnog protokola Evropske konvencije o uzajamnoj saradnji u krivičnim stvarima
gđa Ana BUČAR, savjetnik ministra (Slovenija)
g. Simon REGIS, direktor, Centralna uprava, Jedinica za pravosudnu saradnju (VB),
Kratka pauza
Pitanja i razgovor sa domaćim ekspertima o pregledu
Razgovor u cilju razrade posebnih mjera za svaku državu za jačanje kapaciteta za saradnju u krivičnim stvarima, sa naglaskom na Evropskoj konvenciji o uzajamnoj saradnji u krivičnim stvarima i njenim dodatnim protokolima

¹ Poseban cilj Rezultata 1.5. je jačanje kapaciteta za saradnju u krivičnim stvarima među zemljama Jugoistočne Evrope, naročito tako što države članice pružaju podršku naporima da se ratificira i provede Drugi dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj saradnji u krivičnim stvarima putem a) izrade strategija za ratifikaciju i provedbu ovog protokola i b) razvijanjem i provjeravanjem nastavnih materijala iz oblasti saradnje u krivičnim stvarima. Više informacija potražiti na <http://www.coe.int/cards-police>

- 12:30 *Pauza za ručak*
- 14:00 **Drugi dio - Regionalna strategija o sredstvima protiv organiziranog i privrednog kriminala i nacionalni plan provedbe: naglasak na kapacitetima za saradnju u krivičnim stvarima**
Kratka pauza
- 15:00 **Treći dio: Ocjena potreba za edukacijom i realizacija aktivnosti u okviru projekta CARPO u oblasti međunarodne saradnje u krivičnim stvarima**
Kratko predstavljanje plana rada za 2005-2006. u Bosni i Hercegovini i na regionalnom nivou
Predstavljanje postojećih nastavnih priručnika, planova i programa iz oblasti međunarodne saradnje u krivičnim stvarima i potreba za edukacijom
Predstavnik Ministarstva pravde
Spontana diskusija o posebnim potrebama za edukacijom i izrade nastavnih materijala, smjernica i drugih potrebnih materijala
G. Andrej KMEČL, Sudija Okružnog suda (Slovenija)
- 17:30 Konačni zaključci i kraj seminara

Učesnici su vodili veoma interaktivnu raspravu na temelju zaključaka «Pregleda praznina i mogućnosti u zakonodavstvu i institucionalnim kapacitetima za efikasnu provedbu CETS 030 i njenog dodatnog protokola (CETS 182)». Ovaj pregled su prije seminara pripremili dva eksperta, na osnovu odgovora na upitnik koji su ranije popunili nadležni predstavnici. Učesnici su bez suzdržavanja govorili o konkretnim pitanjima vezano za provedbu konvencije i njenih dodatnih protokola u Bosni i Hercegovini, kao i o trenutnom stanju u svojoj zemlji vezano za obuku, nastavne programe i priručnike o aspektima međunarodne pravosudne saradnje.

U ovom izvještaju nastoje se istaći osnovni zaključci do kojih se došlo u toku seminara, dati analiza trenutnih kapaciteta za provedbu konvencije i njenih dodatnih protokola, kao i pitanja vezanih za edukaciju. U zaključku su navedene buduće aktivnosti u ovoj oblasti koje će se organizirati u okviru projekta CARPO do septembra 2006. godine a koje će se baviti utvrđenim potrebama i pitanjima od interesa.

2 PREGLED PRAZNINA I MOGUĆNOSTI U ZAKONODAVSTVU I INSTITUCIONALNIM KAPACITETIMA ZA EFIKASNU PROVEDBU DRUGOG DODATNOG PROTOKOLA UZ EVROPSKU KONVENCIJU O UZAJAMNOJ PRAVNOJ POMOĆI U KRIVIČNIM STVARIMA (CETS 182)²

2.1 Uvodne informacije

1. Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima iz 1959. god. (CETS 030) nedavno je stupila na snagu u Bosni i Hercegovini (24. 7. 2005. god.). U ovoj fazi Bosna i Hercegovina nije stavila nikakve rezerve niti dala izjave uz ovu konvenciju, koje se, po pravilu, uobičajeno polažu prilikom potpisivanja ili ratifikacije.

2. Zakonska osnova za postupak saradnje nadležnih tijela dva entiteta Bosne i Hercegovine (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska) i Brčko Distrikta u krivičnim stvarima uređena je Zakonom o pravnoj pomoći i službenoj saradnji u krivičnim stvarima između Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta. Uzajamna pravna saradnja u krivičnim stvarima sa nadležnim tijelima drugih zemalja uređena je odredbama glave XXX Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine³.

3. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine izričito kaže da se uzajamna pravna saradnja pruža po odredbama tog zakona, ukoliko zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim sporazumom (princip supsidijarnosti domaćeg zakona) nije što drugo određeno. Uzajamna pravna pomoć, dakle, može se pružati i na osnovu reciprociteta, bez međunarodnog ugovora.

4. Odredbe o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima u Zakonu o krivičnom postupku su prilično manjkave. Organi koji pružaju pravnu pomoć u BiH su Sud Bosne i Hercegovine i glavni tužilac Bosne i Hercegovine. Kada nadležno ministarstvo Bosne i Hercegovine primi molbu inostranog organa za pravnu pomoć, dužno je da je dostavi glavnom tužiocu u slučaju da se radi o pružanju pravne pomoći iz nadležnosti Suda BiH. Direktna komunikacija BiH i inostranih organa nije uređena domaćim zakonom. Glavni tužilac odnosno Sud BiH odlučuje o dopuštenosti i načinu izvršenja radnje koja je predmet molbe inostranog organa u skladu sa svojom nadležnosti i po zakonima BiH. Krivično gonjenje je obavezno ako postoji opravdana sumnja da je konkretna osoba počinila krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti.

5. U BiH sistem provedbe međunarodnih obaveza ostvaruje se tako što se izrađuju domaće odredbe koje postaju zakon. Međutim, jasno je iz odgovora na upitnik da će BiH pružiti pomoć samo u slučajevima u kojima je zadovoljeno postojanje dvostruke inkriminiranosti (nije jasno da li se radi o užem tumačenju – krivično djelo koje se tačno podudara – ili o širem tumačenju – uzimanje u obzir navodnog postupanja). Predstavnici BiH su, međutim, potvrdili da u posljednje tri godine nijedan slučaj nije odbijen zbog zahtjeva dvostruke inkriminiranosti i da u praksi dvostruka inkriminiranost ne predstavlja problem. Nije poznato da li je BiH u svoje bilateralne sporazume uvrstila klauzulu o postojanju dvostruke inkriminiranosti da bi pomoć bila pružena.

6. BiH će normalno pružiti pomoć u fiskalnim stvarima, iako tek treba da potpiše Dodatni protokol uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima (CETS 099). Izgleda, međutim, da pomoć neće biti pružena u slučaju molbe kod političkih djela tamo gdje je to uređeno konvencijom ili sporazumom. Ostaje nejasno šta bi se dogodilo u slučaju da ne postoji sporazum sa državom koja upućuje molbu? Osim toga, ovaj stav će trebati preispitati (ako BiH vlasti to već nisu

² Ovaj pregled su pripremili gđa Ana Bučar iz Slovenije i g. Simon Regis iz Velike Britanije na osnovu podataka koje su dobili od nadležnih u Bosni i Hercegovini.

³ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 3/03, 32/03, 36/03 i 63/04.

uradile) u svjetlu Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju terorizma (CETS 196), prilikom ratifikacije te konvencije i drugih primjenjivih konvencija UN-a iz ove oblasti.

7. Što se tiče zapečaćenih dokumenata, organi BiH očekuju da država koja upućuje molbu za pravnu pomoć poštuje ovo pravilo. Međutim, nije jasno da li oni to izričito zahtijevaju kada dostavljaju dokaze organu koji upućuje molbu. In relation to specialty, the BiH authorities expect that the rule is observed by requesting states. However, what is not clear is whether this is made an express requirement when they are providing evidence to a requesting authority.

8. Organi BiH su potvrdili da su odredbe njihovih bilateralnih sporazuma fleksibilnije nego odredbe multilateralnih konvencija i da ako u međunarodnom sporazumu nema odredbe o jeziku, komunikacija treba da bude na jednom od službenih jezika BiH. Nije dat odgovor vezano za angažiranje službenika za vezu ili pravnika za ili iz BiH, iako, imajući u vidu ranije odgovore o prisustvu međunarodnih agencija u BiH, možda se smatra da to nije potrebno u datim okolnostima.

9. Posebne istražne radnje

Posebne istražne radnje predviđene Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine su: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija; pristup kompjuterskim sistemima i kompjutersko sravnjenje podataka; nadzor i tehničko snimanje prostorija; tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta; prikriveni istražitelj i informator; simulirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine i nadzirani prevoz i isporuka predmeta krivičnog djela.

Ove radnje se mogu odrediti protiv osobe za koju postoje osnovi sumnje da je sama ili s drugim osobama učestvovala ili učestvuje u učinjenju sljedećih krivičnih djela: krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine; krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom; krivična djela terorizma; krivična djela za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora najmanje tri godine ili teža kazna. Nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija mogu se odrediti i prema osobama za koje postoje osnovi sumnje da učinitelju, odnosno od učinitelja prethodno nabrojanih krivičnih djela prenosi informacije u vezi s krivičnim djelom, odnosno osnovi sumnje da učinitelj koristi sredstvo telekomunikacije koje pripada tim osobama.

Posebne istražne radnje određuje naredbom sudija za prethodni postupak, na obrazloženi prijedlog tužioca, a naredbu izvršava policijski organ. Prijedlog tužioca sadrži:

- a) podatke o osobi protiv koje se radnja preduzima;
- b) osnove sumnje, razloge za njeno preduzimanje i ostale bitne okolnosti koje zahtijevaju preduzimanje radnji;
- c) navođenje radnje koja se zahtijeva i način njenog izvođenja;
- d) obim i trajanje radnje.

Naredba sadrži iste podatke kao i prijedlog tužioca, kao i utvrđivanje trajanja naredbene radnje. Trajanje radnji je takođe utvrđeno Zakonom o krivičnom postupku.

Izuzetno, ako se pismena naredba ne može dobiti na vrijeme i ako postoji opasnost od odlaganja, može se započeti s izvršavanjem posebne istražne mjere i na osnovu usmene naredbe sudije za prethodni postupak. Pismena naredba Suda mora biti pribavljena u roku od 24 sata od izdavanja usmene naredbe.

Po okončanju primjene posebnih istražnih mjera, sve informacije, podatke i predmete dobijene poduzetim radnjama, kao i izvještaj o tome, policijski organi moraju predati tužiocu, koji je dužan da dostavi sudiji za prethodni postupak pismeni izvještaj o poduzetim radnjama. Na osnovu podnesenog izvještaja sudija za prethodni postupak provjerava da li je postupljeno po njegovoj naredbi.

2.2 Pojedinačni članovi Drugog dodatnog protokola (CETS 182)

2.2.1 ČL. 1 - PREDMET

10. BiH organi su potvrdili da u svom zakonodavstvu imaju sistem upravnog postupka i da je uzajamna pravna pomoć moguća u tom kontekstu.

Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine uređuje se krivična odgovornost pravnih osoba za krivična djela učinjena na teritoriji BiH, kao i za krivična djela učinjena izvan njene teritorije.⁴ Ovim zakonom uređuje se osnova za odgovornost pravnih osoba, ograničenja njihove odgovornosti, odgovornost za pokušaj i saučesništvo i određuju kazne.

Uzajamna pravna pomoć se, dakle, može pružiti u vezi sa postupkom druge zemlje protiv pravne osobe.

2.2.2 ČL. 2 – PRISUSTVO PREDSTAVNIKA ORGANA DRŽAVE KOJA UPUĆUJE MOLBU ZA PRAVNU POMOĆ

11. Pravila koja se odnose na predstavnike organa strane države koji postupaju na teritoriji BiH utvrđena su sporazumima između BiH i međunarodnih oružanih snaga koje djeluju na teritoriji BiH. Odredbe tih sporazuma nisu navedene u odgovorima u upitniku. Iako bi se, sudeći prema objašnjenju koje su dali predstavnici BiH, molbe inostranih organa u praksi mogle izvršiti u skladu sa formalnostima ili postupkom koje navede organ koji upućuje molbu, BiH organi bi trebali dodatno razmotriti pitanje da li sadašnja situacija u potpunosti omogućava efikasnu provedbu člana 8. CETS 182.

2.2.3 ČL. 3 I 13 – PRIVREMENI PREMJEŠTAJ PRITVORENIH OSOBA

12. Privremeno premještanje pritvorenih osoba moguće je na osnovu sporazuma i uz pristanak pritvorene osobe. Iz odgovora sadržanih u upitniku, čini se da nema prepreka za privremeni premještaj državljana, kao ni prepreka vezano za status osobe koja se premješta.

2.2.4 ČL. 4 – PUTEVI OBAVJEŠTAVANJA

13. Direktna komunikacija između organa BiH i druge države nije uređena domaćim zakonima. Imajući na umu da u praksi slanje molbe mora ići putem Ministarstva pravde BiH, uz izuzetak Hrvatske sa kojom postoji sporazum kojim je dozvoljeno direktno upućivanje molbi između nadležnih organa, organi BiH bi možda mogli preispitati ovaj postupak u smislu odredaba člana 4. CETS 182.

2.2.5 ČL. 8 - POSTUPAK

14. Iz odgovora datih u upitniku ne može se zaključiti da li se inostrana molba za uzajamnu pravnu pomoć može izvršiti u nekom posebnom postupku ili pod posebnim uslovima, čak i ako nisu poznati u domaćem sistemu BiH.

Prema odredbama za uzajamnu pravnu pomoć u Zakonu o krivičnom postupku BiH, međunarodna pomoć u krivičnim stvarima pruža se po odredbama tog zakona, osim ako zakonima BiH ili međunarodnim sporazumom nije što drugačije predviđeno. Druga odredba tog zakona koja se odnosi na član 8. je odredba prema kojoj glavni tužilac odnosno Sud BiH odlučuje o dopuštenosti i načinu izvršenja radnje koja je predmet molbe inostranog organa u skladu sa svojom nadležnosti i po zakonu BiH.

⁴ Odgovornost pravnih osoba za krivična djela propisana je odredbama glave XIV Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 37/03, 54/04 i 61/04).

Iako, sudeći po objašnjenjima predstavnika BiH, zahtjevi druge države, u praksi, mogu biti izvršeni u skladu sa formalnostima ili procedurama koje je naveo organ koji upućuje zahtjev, BiH organi bi trebali dodatno razmisliti da li im sadašnja situacija u potpunosti omogućava efikasnu provedbu čl. 8. CETS 182.

2.2.6 ČL. 9. I 10. – SASLUŠAVANJE PUTEM VIDEO I TELEFONSKE KONFERENCIJE

15. Izgleda da se odredbama domaćih zakona o saslušanju osumnjičenog i svjedoka ne uređuje saslušanje putem video ili telefonske konferencije, jer jedine odredbe koje se odnose na korištenje savremene tehničke opreme su odredbe kojima se predviđa snimanje izjave pomoću audio-vizuelne opreme. Ovo pitanje će organi BiH trebati ponovo rješavati kad budu razmatrali provedbu CETS 182.

2.2.7 ČL. 11 – INFORMACIJE BEZ MOLBE

16. Čini se da domaći zakoni ne daju odgovore vezano za mogućnost spontane razmjene informacija

2.2.8 ČL. 16 – DOSTAVA PUTEM POŠTE

17. Iako se iz odgovora datih u upitniku vidi da je moguće izvršiti dostavu putem pošte iz inostranstva osobama koje se nalaze na teritoriji BiH i obratno, objašnjenje predstavnika BiH je da je dostava putem pošte namijenjena dostavi na teritoriji BiH. Ovo pitanje treba dalje da rješavaju organi BiH kada budu razmatrali provedbu CETS 182. Though the replies to the questionnaire indicated that it is possible to effect service by post to persons on the territory of BiH from abroad and vice versa, the explanation provided by BIH officials was that service by post is meant for service within the territory of BiH. This matter should be addressed further by BiH authorities when considering implementation of CETS 182.

18. Osim toga, imajući na umu nedavnu ratifikaciju CETS 030, hitne molbe mogu se slati putem Interpola (nije stavljena rezerva u suprotnom smislu), iako kažu da će uloga Interpola biti pojačana u Zakonu o krivičnom postupku kako bi mu omogućila veću ulogu u uzajamnoj pravnoj pomoći od ograničene uloge komunikacionog kanala u hitnim slučajevima. Međutim, potrebno je reći da se proceduralni dokumenti mogu upućivati direktno putem pošte u skladu sa članom 16. CETS 182.

2.2.9 ČL. 17 – PREKOGRANIČNO PRAĆENJE

19. Tajno praćenje je istražna radnja iz domaćeg zakonodavstva Bosne i Hercegovine i stoga se može pružiti na osnovu molbe za uzajamnu pravnu pomoć.

20. Predstavnici BiH nisu jasno rekli da li je prekogranično praćenje predviđeno domaćim zakonom, jer postoje posebni uslovi koji se tiču njihovih granica. Oko granice postoji pojas od 15-tak kilometara koji je fluidan i tu je uočen određen nivo prekogranične aktivnosti. Iz odgovora sadržanih u upitniku proizilazi da su pitanja koja se odnose na upotrebu službenog oružja, građansku i krivičnu odgovornost stranih službenika i nadležnosti stranih službenika koji djeluju na teritoriji BiH utvrđena sporazumima između BiH i međunarodnih oružanih snaga koje djeluju na teritoriji BiH, a ako sporazuma nema, domaćim zakonom. Potrebno je razmotriti da li se ta pravna osnova odnosi i na mogućnost da strane službene osobe vrše prekogranično praćenje.

2.2.10 ČL. 18 & 19. – NADZIRANA ISPORUKA I PRIKRIVENA ISTRAGA

21. Iz odgovora u upitniku nije jasno da li domaće zakonodavstvo sadrži odredbe kojima se uređuje nadzirana isporuka, a u praksi je bilo vrlo malo takvih slučajeva. Izgleda da odredbe bilateralnog sporazuma sa Hrvatskom daju mogućnost za ovakvu vrstu saradnje, iako tekst tih odredaba nije dat.

22. Posebna istražna radnja angažiranja prikrivenih istražitelja predviđena je u BiH zakonima, i iako izgleda da ne postoje posebni interni propisi ili smjernice kojima bi se uređivalo rukovođenje i postupanje prikrivenih istražitelja, ova radnja je očigledno moguća na osnovu zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć koji uputi druga zemlja. Osim toga, treba uzeti u obzir bilateralne sporazume između BiH i međunarodnih oružanih snaga koje djeluju na teritoriji BiH i eventualne odredbe kojima je uređena prikrivena istraga u tim sporazumima.

23. Predstavnici BiH istakli su da su odredbe ova ova člana obuhvaćene članom 116. Zakona o krivičnom postupku te da su sadržane i u drugim sporazumima o policijskoj saradnji. Pored toga, u članu 117. Zakona o krivičnom postupku utvrđeni su uslovi za posebne istražne tehnike koje već u sebi sadrže zaštitu ljudskih prava garantiranih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

2.2.11 ČL. 20 – ZAJEDNIČKI ISTRAŽNI TIMOVI

24. Iz odgovora u upitniku nije jasno da li su zajednički istražni timovi predviđeni domaćim zakonskim odredbama. Nacionalni eksperti pozvali su se na odredbe bilateralnog sporazuma sa Hrvatskom po kojima je moguća ova vrsta saradnje. Predstavnici BiH potvrdili su da su odredbe ovog člana jedan od mnogih razloga za traženje ratifikacije ovog Protokola.

25. Za provedbu CETS 182 vjerovatno bi bilo korisno odrediti nadležne organe u BiH koji će moći zaključivati sporazume o zajedničkim istražnim timovima (ako to već nije uređeno domaćim zakonom) i razmotriti pitanje kako odredbe o građanskoj i krivičnoj odgovornosti stranih službenika, upotreba službenog oružja i nadležnosti stranih službenika koji djeluju na teritoriji BiH (koje su utvrđene sporazumima između BiH i međunarodnih oružanih snaga koje djeluju na teritoriji BiH i, u slučajevima kada nema sporazuma, domaćim zakonom) utiču na uspostavljanje tih timova.

2.2.12 ČL. 21 & 22 – KRIVIČNA I GRAĐANSKA ODGOVORNOST ZA SLUŽBENE OSOBE

26. Pitanje stranih službenih osoba koji djeluju na teritoriji BiH smatra se kompleksnim pitanje zbog činjenice da na njenoj teritoriji borave «međunarodne oružane snage». U ovim situacijama upotreba službenog oružja, građanska i krivična odgovornost i nadležnosti utvrđeni su sporazumima između BiH i nadležnog organa ili, ako nema sporazuma, ova pitanja uređuje domaći zakon. Tu su i relevantne odredbe NATO i Dejtonskog sporazuma kojima se reguliraju međunarodne oružane snage. U smislu provedbe CETS 182, to će se odnositi na čl. 17-20, iako su u čl. 21-22. odredbe o krivičnoj i građanskoj odgovornosti, koje će BiH morati provoditi nakon ratifikacije CETS 182. Da li će odlučiti da rekonstruiraju i standardiziraju svoje sporazume o «inostranim službenim osobama» u skladu sa CETS 182 da bi ostvarili dosljednost, pitanje je koje BiH organi možda budu morali početi rješavati u bliskoj budućnosti.

2.2.13 ČL. 23 I 24 – ZAŠTITA SVJEDOKA I PRIVREMENE MJERE

27. Nisu dati odgovori u vezi sa članovima CETS 182 koji se odnose na zaštitu svjedoka ili privremene mjere. Međutim, predstavnici BiH potvrdili su da se zaštita svjedoka i privremene mjere mogu primijeniti.

2.3 Odgovori na pitanja u upitniku koja se ne odnose direktno na odredbe CETS 182

28. Nije baš sasvim jasno u kojoj su mjeri, ako su uopće, organi BiH uspostavili i/ili održavaju kontakte sa Europolom, Eurojustom, Evropskom pravosudnom mrežom, OLAF-om i drugim tijelima. Vezano za UNMIK, a naročito u kontekstu pregovaranja s ciljem potpisivanja sporazuma, jasno je da se to doživljava kao složena i teška oblast, zbog statusa UNMIK-a. Pretpostavlja se, međutim, da postoji određeni nivo kontakata između UNMIK-a i organa BiH u ovoj oblasti.

29. Predstavnici BiH navode da, što se tiče njihovih institucionalnih kapaciteta, jedan od glavnih problema je problem tehničkog kapaciteta – kako u pogledu opreme tako i fizičkog prostora. Zadovoljni su kvalitetom osoblja u relevantnim oblastima, ali priznaju da je situacija vjerovatno različita od institucije do institucije.

30. Postoje mehanizmi za praćenje slučajeva – i u pogledu brzine i kvalitete – a hitni slučajevi se izdvajaju i razvrstavaju po prioritetima na odgovarajući način. Međutim, evidencija se vodi manualno, a ne elektronski, a razlog za to je nedostatak tehnoloških kapaciteta, a ne nedovoljno obučeno osoblje.

2.4 Rezime i zaključak

31. Da bi se izvršila priprema za ratifikaciju CETS 182 postoji niz važnih pitanja koja treba da riješe nadležni organi BiH. Prvo, tu je pitanje dvostruke inkriminiranosti i trenutno nepostojanje izjave ili rezervacije u pogledu CETS 030 koje bi se odnosile na ograničavanje pružanja pomoći u slučajevima u kojima je to ustanovljeno. Drugo, pitanjem odgovornosti (krivične i građanske) trebaće se baviti u provedbenim propisima i to se može riješiti ili konkretno u vezi sa CETS 182 ili na fleksibilniji način, tako što će se odnositi na sve slučajeve, bez obzira da li postoji sporazum, međunarodni ugovor ili konvencija. I na kraju, pitanje direktnog slanja i spontane razmjene informacija trebaće detaljnije razmotriti kada se bude pripremala ratifikacija CETS 182.

32. Što se tiče ostalih delegacija koje učestvuju u projektu CARPO, u budućnosti će trebati rješavati pitanja institucionalnog kapaciteta, naročito vezano za tehnološke i fizičke aspekte.

3 RJEŠAVANJE POTREBA ZA EDUKACIJOM IZ OBLASTI MEĐUNARODNE SUDSKE SARADNJE U KRIVIČNIM STVARIMA

Sljedeći nalazi, zaključci i preporuke zasnovani su na informacijama dobivenim od učesnika za vrijeme seminara.

3.1 Sadašnje stanje

3.1.1 EDUKACIJA

Formalnu edukaciju u oblasti pravosuđa provode nedavno osnovani centri za edukaciju sudija i tužilaca koji rade pod autoritetom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća. Sudije trenutno na toj funkciji zakonom su obavezni na najmanje četiri dana obuke godišnje, a predviđeni su i programi za novoimenovane sudije. Programi se pripremaju pojedinačno za svaku godinu i uglavnom se zasnivaju na preporukama samog centra. Većina nastavnih aktivnosti se obavlja u saradnji sa međunarodnim organizacijama. Učesnici nisu detaljnije upoznati sa trenutnim programima Centra, ali misle da uzajamna pravna saradnja nije obuhvaćena nijednim od njih, ili barem ne u nekoj značajnijoj mjeri.

Na pravnim fakultetima ova oblast je obrađena, ali veoma malo. To je za očekivati i razumjeti, jer u kontekstu općeg pravnog obrazovanja ova tema obično nije opširnije pokrivena.

3.1.2 LITERATURA

Pisani materijali koji mogu poslužiti kao literatura i/ili materijali za proučavanje o međunarodnoj saradnji u krivičnim stvarima postoje, ali su slabog kvaliteta, jer su uglavnom zastarjeli i općenito nisu dostupni većini relevantnih stručnjaka.

Što se tiče strane literature, ona je ograničeno dostupna, a jezička barijera se čini dosta velikom. Za Priručnik o saradnji koji je izrađen u okviru PACO programa Vijeća Evrope smatra se da je veoma interesantan i potencijalno koristan, međutim, zbog činjenice da je na engleskom jeziku njegova upotreba je ograničena.

3.1.3 SADAŠNJE AKTIVNOSTI

Ministarstvo pravde trenutno pokušava da riješi jedan od gore opisanih problema, a to je nedostatak odgovarajuće referentne literature. Ministarstvo pravde je razvilo projekat koji će se ostvarivati do marta 2006. godine i koji sufinansira USAID, a cilj mu je izraditi Priručnik za međunarodnu pravnu pomoć. Prema dobivenoj informaciji, on sadrži smjernice o zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć, relevantnim međunarodnim i evropskim konvencijama i sporazumima, te eventualne komentare ovih tekstova. U izradu ovog priručnika uključeni su eksperti Ministarstva pravde koji su direktno uključeni u uzajamnu pravnu pomoć, kao i nekoliko stranih eksperata. Glavna ciljna skupina je pravosuđe. Datum objavljivanja i način distribucije nisu bili poznati u vrijeme održavanja seminara. Jedan seminar će biti organiziran u toku 2006. godine s ciljem predstavljanja ovog priručnika.

3.1.4 OCJENA

Opći nivo znanja o uzajamnoj pravnoj pomoći među pripadnicima pravosuđa ocijenili su kao nedovoljan svi učesnici. Po riječima pripadnika Ministarstva pravde, osnovni problem se ne odnosi na poznavanje konkretnih zakonskih odredaba, već više općih principa uzajamne pravne pomoći. Ova ocjena se ilustruje činjenicom da je jedan od pet ili šest zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć morao biti vraćen sudu koji ga je uputio na neku vrstu ispravku. Isto tako, broj zahtjeva kojima se traže opće ili čak osnovne informacije koje Ministarstvo primi od sudova smatra se velikim.

3.2 Zaključci i preporuke

Iz rasprava je vidljivo da u Bosni i Hercegovini postoji jasna potreba za početnom i daljom edukacijom direktno podstaknutom činjenicom da je Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima nedavno stupila na snagu i da bi odgovarajućim službenim osobama (policija, pravosudni i upravni organi) trebalo pružiti osnovnu i specijaliziranu edukaciju. Dok bi osnovna edukacija omogućila službenicima da steknu minimalne vještine potrebne za obavljanje uzajamne pomoći, specijalizirana edukacija bi trebala biti pružena relevantnim službenim osobama koje su u najvećoj mjeri uključene u ovu problematiku.

Direktna komunikacija između pravosudnih organa često podrazumijeva odgovarajuće znanje barem jednog stranog jezika, u suprotnom, ta mogućnost ostaje samo teoretska. Osim toga, nemogućnost da se osoba izrazi na drugom jeziku može predstavljati vrlo veliku prepreku za brzu uzajamnu pomoć.

Diskusije su otkrile i to da postoji generalno problem nedostatka literature i smjernica. U vezi s tim, mogući načini da se riješi taj nedostatak su:

- Izrada zbirke praktičnih informacija i «često postavljenih pitanja» koja bi dala odgovor na konkretna pitanja koja najčešće postavljaju ljudi iz prakse a tiču se zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć. Ako se takva zbirka bude redovito ažurirala, predstavljajući, svakako, trenutne odgovore na najčešće postavljena pitanja, olakšala svakodnevno izvršavanje uzajamne pomoći i smanjila učestalost traženja pojašnjenja odnosno broj pitanja koja često opterećuju dnevne aktivnosti Odjela za međunarodnu saradnju Ministarstva pravde BiH. Predložena nadležna institucija: Ministarstvo pravde.
- Inicijativu eksperata Ministarstva pravde da se izradi jedan priručnik treba pozdraviti. To se može iskoristiti kao polazna tačka ili uvod u uzajamnu pravnu pomoć za razliku od detaljnijih smjernica o samom predmetu. Nadalje, njegovu izradu, objavljivanje i distribuciju odgovarajućim institucijama i praktičarima treba podržati svim raspoloživim sredstvima. Mogućnosti za dalju finansijsku i ekspertnu pomoć u tom smislu mogu se osigurati putem projekta CARPO.
- Pored toga, potrebno je unaprjeđivati upoznavanje pravnih, pravosudnih i institucionalnih sistema drugih evropskih država. Kako je ranije rečeno, Priručnik o saradnji koji je izrađen u okviru PACO programa sadrži korisne informacije o aspektima pravosudne saradnje u Albaniji, Bugarskoj, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Mađarskoj, Moldaviji, Rumuniji, Srbiji i Crnoj Gori, Sloveniji i «Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji».
 - a) Posebno poglavlje o Bosni i Hercegovini u Priručniku o saradnji treba ažurirati, uz pomoć eksperata u organima BiH, kako bi se dobilo korisno sredstvo informacija za organe drugih država.
 - b) U isto vrijeme i organi BiH mogu imati koristi od njega, jer sadrži informacije o zakonima i postupcima drugih zemalja koji se odnose na međunarodnu saradnju u krivičnim stvarima. Nakon općeg ažuriranja Priručnika (koje treba biti završeno do februara 2006. god.) putem projekta CARPO, dodatni primjerci priručnika mogu biti dostavljeni odgovarajućim institucijama i osobama angažiranim na tim poslovima. Isto tako bi se mogla razmotriti mogućnost prijevoda Priručnika o saradnji i nakon toga njegove mnogo šire distribucije, u konsultaciji sa odgovarajućim organima.

Konačno, edukaciju pravosuđa ili njeno odsustvo, sigurno treba smatrati jednom od prepreka na putu ka efikasnoj uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima. Izgleda da postoji potrebna infrastruktura, postoje dobri eksperti i neke osnovne aktivnosti se već odvijaju. Prioritet treba dati

kratkim nastavnim aktivnostima koje su usmjerene na praksu i konstantno su na raspolaganju – koje bi nudio Centar za edukaciju sudija i tužilaca – a što bi omogućilo prenošenje postojećeg znanja na pravosuđe. Takvu obuku bi mogla pripremiti grupa eksperata koja bi uključivala i edukatore Vijeća Evrope i eksperte iz odgovarajućih odjela Ministarstva pravde u okviru projekta CARPO.

- Što se tiče sadržaja navedene obuke, rečeno je da se smatra korisnim da budu obuhvaćeni generalni principi uzajamne pravne pomoći, te da bude uključena praktična nastava (konkretni predmeti, česte greške i pitanja).
- Predloženi predavači odnosno fasilitatori bili bi eksperti iz Ministarstva pravde i ureda Interpolu koji redovno rade sa zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć, kao i odabrani eksperti Vijeća Evrope.
- Polaznici bi trebalo da su manji broj odabranih stručnih osoba koje redovno rade sa zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć. Ova specijalizacija predstavlja prednost u smislu učinkovitosti i ograničavanja obuke na izabrani krug službenika. To bi bilo i utiranje puta ka budućem pristupu «edukacije edukatora» i razvijanju grupe domaćih eksperata specijaliziranih za međunarodnu saradnju u krivičnim stvarima.

Cijeli seminar ili barem njegovi dijelovi mogao bi biti sadržan u početnoj obuci pravosuđa. Izvođenje ove obuke na kontinuiranoj osnovi moglo bi pomoći da se razvije jedna neformalna mreža praktičara opremljenih znanjem i literaturom, u cijeloj državi.

* * *

4 BUDUĆE AKTIVNOSTI U OBLASTI MEĐUNARODNE SARADNJE U KRIVIČNIM STVARIMA

AKTIVNO RAZVIJANJE STRATEGIJA ZA RATIFIKACIJU I PROVEDBU 2. DODATNOG PROTOKOLA
ST 1.5.1 UZ EVROPSKU KONVENCIJU O UZAJAMNOJ PRAVNOJ SARADNJI U KRIVIČNIM
STVARIMA (ETS 182)

1.5.1.4 Pravna ekspertna pomoć u izradi zakona o uzajamnoj
pomoći (1-2 dana)

Mjesto, datum:

decembar 05 - februar 2006.
Sarajevo, datum još nije
određen

AKTIVNO RAZVIJANJE, PROVJERA I PRUŽANJE NASTAVNIH MATERIJALA ZA DALJU EDUKACIJU
ST 1.5.2

1.5.2.2 Priručnik o saradnji: ažuriranje poglavlja o Bosni i
Hercegovini

Datum:

novembar 2005 - februar
2006.

1.5.2.3 Seminar u BiH za izradu specifičnog programa obuke (1
dan)

Sarajevo, februar 2006.

1.5.2.4 Edukativna aktivnost u BiH koju provode domaći
edukatori uz pomoć eksperata (2-3 dana)

mart - maj 2006.

1.5.2.5 Izrada nastavnih materijala na domaćim jezicima i
distribucija relevantnim institucijama

juli - avgust 2006.